

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความนำ

การศึกษาผลประโยชน์ทับซ้อนภายในนโยบายความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่นในบทที่ผ่านมา สามารถนำมาสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และให้ข้อเสนอแนะ ได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากคำถามในการวิจัยที่ว่า นโยบายความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ที่จัดทำขึ้นในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเจียร์วอนท์กับรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ อย่างไร และความสัมพันธ์ดังกล่าวนำมาซึ่งผลประโยชน์ทับซ้อนในความ ตกลง JTEPA อย่างไรบ้างของกลุ่มนี้ โดยจะพิจารณาภาคการเกษตรโดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารที่กลุ่มเจียร์วอนท์ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากความตกลงนี้ จากการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

นโยบายการจัดทำความตกลง JTEPA นับเป็นนโยบายเชิงรุกอย่างหนึ่งของนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งการเจรจาเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศนั้น มีสาเหตุมาจากความล่าช้าในการเจรจาในองค์การการค้าโลก (WTO) ทำให้การเจรจาในระดับทวิภาคีได้รับความสนใจมากขึ้น และประกอบกับความล้มเหลวในการเจรจาขององค์การการค้าโลกในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะความล้มเหลวในการเจรจาการค้าที่ซีแอตเทิล ค.ศ.1999 จวบจนการประชุมที่แคนคูนในปี ค.ศ.2003 และเมื่อรวมกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่นอกจากจะเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในเอเชียแล้ว ยังก้าวเข้ามาเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก จึงส่งผลให้ประเทศต่างๆ ได้เริ่มหันมาเจรจาในระดับทวิภาคีกับญี่ปุ่นมากขึ้น รวมถึงประเทศไทยภายใต้การนำของพ.ต.ท.ทักษิณ เช่นกัน ที่เป็นผู้บุกเบิกการเจรจา JTEPA นี้

ในการกำหนดนโยบายความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระหว่างไทย-ญี่ปุ่น การก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation) เริ่มขึ้นเมื่อวันที่ 18-21 พฤศจิกายน 2544 ในระหว่างการเยือนญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการของพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้เสนอต่อ นายจุนอิจิโร โอคิตซึมิ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นให้จัดทำความร่วมมือหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดไทย-ญี่ปุ่น ซึ่งรวมเรื่องการจัดทำเขตการค้าเสรีด้วย โดยเป็นจุดเริ่มของการที่ประเด็นนโยบายขึ้นมา (Identification of policy issues) และต่อมา การเจรจา JTEPA จึงได้เริ่มอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์

2547 ซึ่งทั้งหมดนี้จึงก่อให้เกิดการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระหว่างไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) โดยฝ่ายไทยมีพิศาล มาณวพัฒน์ รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นเป็นหัวหน้าคณะเจรจา และมีสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ซึ่งเป็นรองนายกรัฐมนตรีที่ดูแลด้านเศรษฐกิจเป็นประธานที่ปรึกษาหลักของ JTEPA โดยทั้งสองฝ่ายกำหนดที่จะลงนามในวันที่ 3 เมษายน 2549 แต่ในขณะนั้นได้เกิดวิกฤตการณ์ความไม่พอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารประเทศอย่างไม่โปร่งใสของรัฐบาล จนในที่สุด พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 จึงทำให้การลงนามต้องเลื่อนออกไปไม่มีกำหนด ปัจจุบันความตกลง JTEPA ได้มีการลงนามไปแล้วในรัฐบาลของพล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2550

จากความตื่นในการริเริ่มจัดทำความตกลง JTEPA ในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ นั้นจะเห็นได้ว่าสินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของเกษตรกร แต่เนื่องจากรัฐบาลชุดนี้ถูกมองว่าเป็นพรรคของนายทุนหรือรัฐบาลของนายทุนที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มทุนขนาดใหญ่หลายกลุ่มที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ ทำให้การกำหนดนโยบายและกฎเกณฑ์ต่างๆของรัฐบาลชุดนี้ มักถูกตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับกลุ่มทุนในรัฐบาลมีผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) หรือไม่ โดยเฉพาะกลุ่มเจียร์วอนท์ของนายฉันทิ์ เจียร์วอนท์ เจ้าของธุรกิจ “กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์หรือ CP” ที่มีเครือข่ายธุรกิจกว้างใหญ่โดยเฉพาะในธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร ที่มีโอกาสได้รับประโยชน์จากข้อตกลงนี้ ดังนั้น JTEPA จึงเป็นการตัดสินใจทางนโยบายที่ให้ความสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ทางการค้าของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ในรัฐบาล มากกว่าจะคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน การได้รับประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ของชาติหรือการตระหนักผลเสียที่อาจเกิดขึ้นกับสาธารณะจากความตกลงนี้

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า กลุ่มเจียร์วอนท์กับรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีความสัมพันธ์กันภายใต้โครงสร้างรัฐที่มีคุณลักษณะเป็นทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐและทุนนิยมแบบพวกพ้อง ที่นำมาซึ่งผลประโยชน์ทับซ้อนในความตกลง JTEPA ที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มเจียร์วอนท์มากกว่าผลประโยชน์ของสาธารณะ

โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้มีอยู่ 3 ข้อ คือ หนึ่ง เพื่อศึกษาบทบาทของรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการจัดทำนโยบาย JTEPA สอง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับกลุ่มเจียร์วอนท์ และสาม เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มเจียร์วอนท์ ในนโยบาย JTEPA การศึกษาวิเคราะห์ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีเพื่อมาอธิบาย

ใหม่ ด้วยการใช้อำนาจทางการเมืองเข้ามาบิดเบือนกลไกการค้าเสรีเพื่อออกนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มตนหรือพวกพ้องที่เป็นกลุ่มทุนผูกขาดนั่นเอง

ในการจัดทำนโยบาย JTEPA นั้น ภาคการเมืองถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยภาคราชการต้องขึ้นตรงกับภาคการเมือง การตัดสินใจในกรอบความตกลงต่างๆนั้นต้องผ่านการเห็นชอบและรับรู้จากระดับการเมือง ส่วนประเด็นความตกลงที่สำคัญๆ ซึ่งก็คือภาคการเกษตรนั้น ภาคการเมืองซึ่งก็คือ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และสมคิด จาตุศรีพิทักษ์จะเป็นผู้เข้ามาดำเนินการเจรจาด้วยตัวเอง ส่วนภาคธุรกิจก็เป็นภาคที่ให้การสนับสนุนทั้งภาคราชการและภาคการเมือง เนื่องจาก JTEPA เป็นนโยบายที่ส่งเสริมการค้าและการลงทุนของภาคธุรกิจ อีกทั้งรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ก็ประกอบด้วยกลุ่มธุรกิจเช่นกันทำให้สองกลุ่มนี้มีแนวคิดที่สอดคล้องกัน ในขณะที่ภาคประชาชนเป็นเพียงคนกลุ่มหนึ่งที่รัฐบาลนำมาอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการดำเนินการความตกลง JTEPA เท่านั้น

ผลประโยชน์ของพวกพ้องในกลุ่มทุนของรัฐบาลทักษิณ ที่ได้รับจากความตกลง JTEPA ที่เห็นได้อย่างเด่นชัดก็คือ กลุ่มเจียร์วอนท์ที่จะได้จากความตกลงในภาคเกษตรซึ่งเป็นภาคธุรกิจหลักที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการเจรจาความตกลง JTEPA โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารที่เป็นธุรกิจหลักของกลุ่มนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเจียร์วอนท์กับรัฐบาลทักษิณแล้วจะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองกับกลุ่มธุรกิจในรัฐบาลนั้น ได้มีกลุ่มธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่ของเจียร์วอนท์เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย การจัดวางบุคคลในตำแหน่งรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ นั้นเป็นการแต่งตั้งให้นายทุนที่เป็นกลุ่มทุนหลักของพรรคไทยรักไทยเข้ามาครอบครองตำแหน่งรัฐมนตรีที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจซึ่งก็คือ พิชัย อินทรวินัยน์ อดีตผู้บริหารระดับสูงของกลุ่มในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ตัวแทนจากกลุ่ม “เจียร์วอนท์” ซึ่งประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตรครบวงจรรายใหญ่ที่สุดของประเทศไทยและธุรกิจโทรคมนาคมรายใหญ่ของประเทศไทย ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจ ในการปรับเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีหลายครั้ง วัฒนา เมืองสุข หลานเขยของธนิษฐ์ สามารถดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ส่วนวีระชัย วีระเมธากุล ลูกเขยของธนิษฐ์ก็ได้รับตำแหน่งผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

และเป็นที่น่าสังเกตอย่างยิ่งเกี่ยวกับความตกลง JTEPA ที่บุคคลผู้มีความสัมพันธ์กับเครือเจริญโภคภัณฑ์เข้ามาดำรงตำแหน่งในรัฐบาลขณะนั้นคือ สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและพาณิชย์ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นประธาน “คณะกรรมการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี” ที่มีบทบาทสำคัญในการเจรจากระดับการเมืองหรือการบรรลุ

ความตกลงในหลักการขององค์ประกอบสำคัญของ JTEPA และมีวิวัฒนาการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นหนึ่งในคณะกรรมการด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสมคิดกับกลุ่ม “เจียร์วอนท์” พบว่า ธนินท์ เคยดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษากระทรวงการคลังในสมัยที่สมคิดเป็นรัฐมนตรี ส่วนสม จาตุศรีพิทักษ์ พี่ชายของสมคิด ก็ดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จากการที่กลุ่มเจียร์วอนท์มีสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับอำนาจรัฐ ทำให้สามารถเอื้อประโยชน์ทางธุรกิจได้ดีกว่าการทำหน้าที่ของกลไกตลาดในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังนั้นข้อสงสัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนของกลุ่มเจียร์วอนท์ภายในความตกลง JTEPA จึงเป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้

การทับซ้อนกับผลประโยชน์ที่สาธารณะจะต้องสูญเสียไปเพื่อแลกกับผลประโยชน์ส่วนตัวที่กลุ่มทุนผูกขาดในรัฐบาลทักษิณจะได้มา (Conflict of Interest) จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่าเหตุใดแล้วกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์จึงได้รับผลประโยชน์มากที่สุดจากความตกลง JTEPA นี้กล่าวคือ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่พึ่งพาการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารสูงที่สุดในกลุ่มประเทศพัฒนา โดยมีอัตราการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร (Self-sufficiency) หรือผลิตอาหารสำหรับบริโภคภายในประเทศได้เพียงร้อยละ 40 ของความต้องการบริโภคทั้งหมด แต่ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นก็เป็นประเทศที่มีมาตรการอุดหนุนที่เข้มงวดมาก ทำให้ภาคธุรกิจที่ได้รับรองมาตรฐานความปลอดภัยและสามารถส่งออกสินค้าไปยังญี่ปุ่นได้ จะจำกัดอยู่เฉพาะภาคธุรกิจขนาดใหญ่ โดยกลุ่มเจียร์วอนท์ถือเป็นกลุ่มทุนทางการเกษตรที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในไทยรวมถึงภูมิภาคเอเชีย ทำให้มีความพร้อม เทคโนโลยีและศักยภาพในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูงจนเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้กลุ่มทุนนี้ได้รับประโยชน์อย่างมากในด้านการเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหารจากความตกลง JTEPA เนื่องจากเป็นไปตามตรรกะของระบบทุนนิยมที่จะนำมาสู่การผูกขาดนายทุนรายใหญ่ และจากความสัมพันธ์ส่วนตัวที่กลุ่มเจียร์วอนท์มีต่อรัฐบาลพ.ต.ท. ทักษิณ โดยมีบุคคลใกล้ชิดดำรงตำแหน่งในรัฐบาลด้วยแล้วนั้น กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กลุ่มทุนนี้ได้รับประโยชน์จากความตกลง JTEPA ได้อย่างเต็มที่ทำได้มาซึ่งผลประโยชน์ด้านการค้าที่สร้างรายได้อย่างมหาศาลให้กับกลุ่มธุรกิจนี้ ผลประโยชน์ที่ทางกลุ่มได้รับจากความตกลง JTEPA นั้นสามารถวิเคราะห์ออกมาได้ 4 ข้อ คือ **หนึ่ง** การส่งออกไก่สดแช่เย็น แช่แข็ง/ไก่ปรุงสุก **สอง** การส่งออกกุ้งแช่เย็น แช่แข็ง/กุ้งแปรรูป **สาม** การส่งออกผลไม้ และ **สี่** ช่องทางในการสร้างแบรนด์ CP ในตลาดญี่ปุ่น ที่จะสร้างรายได้มหาศาลให้กับทางกลุ่มนี้ ทั้งนี้โดยตรรกะของทุนนิยมจะนำมาสู่การผูกขาดนายทุนรายใหญ่ ซึ่งทำให้นายทุนรายใหญ่ได้เปรียบนายทุนรายย่อยอยู่แล้ว และการที่กลุ่มทุนในรัฐบาลพ.ต.ท. ทักษิณ เข้ามามีอำนาจในรัฐบาลก็เป็นช่องทางที่ทำให้กลุ่มทุนรายใหญ่เข้ามากอบโกยผลประโยชน์ได้มากขึ้น จากการที่รัฐออกนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องของตนในรูปแบบของ “การทุจริตเชิงนโยบาย” (policy-based

corruption) ซึ่งจะเห็นได้จากการทำความเข้าใจความตกลง JTEPA ที่ทำให้ส่วนรวมเสียประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ข้าว ชะยะพิชหรือสิทธิบัตรจุลชีพ เพื่อแลกกับการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มทุนในรัฐบาล ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน (distribution)

แต่เมื่อพิจารณาผลประโยชน์ของสาธารณะที่ต้องเสียไปเพื่อแลกกับการได้มาของผลประโยชน์ของกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ซึ่งเป็นกลุ่มทุนในพรรคสามารถจำแนกได้ 3 ประการคือ หนึ่ง สินค้าข้าว ที่ภาคการเมืองเป็นผู้เข้ามาดำเนินการในเรื่องนี้โดยตรง โดยยอมถอนสินค้าข้าวออกจากการเจรจาเพื่อให้ญี่ปุ่นยอมเปิดตลาดสินค้าประเภทกุ้ง ไข่ และอาหารแปรรูปให้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริษัทของกลุ่มทุนในรัฐบาลซึ่งก็คือกลุ่มเจียรวนนท์นั่นเอง ผลประโยชน์ที่ได้รับในภาคเกษตรจึงกระจุกตัวอยู่แค่เฉพาะกลุ่มทุนผูกขาด ไม่ได้ตกอยู่กับเกษตรกรโดยเฉพาะชาวนาที่เป็นอาชีพหลักของคนไทย สอง การเปิดโอกาสให้มีการนำเข้าชะยะและของเสียอันตรายหรือชะยะพิชเข้าประเทศ เป็นที่ทราบกันดีว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่กำลังประสบปัญหาวิกฤตการณ์จากการมีชะยะล้นประเทศที่เกิดจากการผลิตในภาคต่างๆ การขยายตัวของการบินโคค ดังนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงต้องหาวิธีในการลดปริมาณชะยะ ด้วยการสร้างธุรกิจการแปรรูปชะยะเพื่อหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) รวมทั้งการกำจัดชะยะด้วยการส่งออกไปประเทศต่างๆ ภายใต้ความตกลง JTEPA การนำเข้าชะยะและของเสียอันตรายจากญี่ปุ่นเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมาย ไทยไม่สามารถปฏิเสธสินค้าชนิดนี้ได้เพราะจะกลายเป็นการกระทบการคุ้มครองการลงทุนและกระทบกับสิทธิของผู้ประกอบการของญี่ปุ่น ซึ่งผลกระทบที่ตามมาก็คือสภาพแวดล้อมและสุขภาพของคนไทยที่ต้องเสียไป และ สาม สิทธิบัตรจุลชีพ คือ การเปิดให้ญี่ปุ่นในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการจดสิทธิบัตรจุลชีพตามธรรมชาติ ที่ญี่ปุ่นสามารถจดสิทธิบัตรในสารพันธุกรรมที่แม้ว่าจะมีลักษณะทางพันธุกรรมเหมือนกับสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติในไทยอันเกิดจาก “การประดิษฐ์หรือพัฒนา” ขึ้นมา ไม่ใช่เกิดจากการ “ค้นพบ” ในธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่กังวลว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการพัฒนาด้านจุลชีพมากที่สุด มีเทคโนโลยี ความรู้และความสามารถมากกว่าไทย อาจทำให้ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบในที่สุด และก่อให้เกิดผลกระทบต่อกระทบต่อการประกอบอาชีพของคนไทยโดยเฉพาะเกษตรกรและทรัพยากรชีวภาพในประเทศ เกษตรกรจะต้องถูกเรียกเก็บค่าสิทธิบัตรในราคาแพง หากพบว่าพันธุ์พืชหรือผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรครอบครองอยู่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรที่ญี่ปุ่นจดไว้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นที่ชัดเจนว่าผลประโยชน์ของสาธารณะที่สูญเสียไป นอกจากผลประโยชน์จากรายได้ของเกษตรกรที่ควรจะได้จากความตกลง JTEPA นี้แล้วนั้น สิ่งสูญเสียที่สำคัญที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้ก็คือ การสูญเสียซึ่งสุขภาพ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรชีวภาพและอาชีพของคนไทย เพื่อแลกกับการได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตัวของ

กลุ่มทุนในรัฐบาลซึ่งก็คือกลุ่มเจียรวนนท์ที่จะได้ประโยชน์จากความตกลงหลักของ JTEPA ในภาคการเกษตรโดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารนั่นเอง

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่าในกระบวนการจัดทำความตกลง JTEPA รวมถึงการเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นั้นล้วนมีผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างสาธารณชนกับกลุ่มทุนในรัฐบาล เพื่อไม่ให้ปัญหาเช่นนี้ดำเนินต่อไปไม่ว่าจะอยู่รัฐบาลไหน กระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจและการจัดทำความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ต้องยืนอยู่บนหลักการ 3 ประการคือ **หนึ่ง** เป้าหมายและสาระความสำคัญต้องอยู่ภายใต้หลักการเสมอภาคและการพัฒนาที่ยั่งยืน **สอง** ควรมีหลักประกันในการสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางในทุกระดับ และ**สาม** ควรมีกระบวนการถ่วงดุลตรวจสอบระหว่างอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและภาคประชาสังคม

บทเรียนที่ภาคประชาชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ และการทำความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือความจริงที่ว่าเกษตรกร แรงงาน ผู้บริโภคและผู้ประกอบการขนาดเล็กในประเทศต้องลุกขึ้นมาเรียกร้อง ต่อรองและต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายที่คุ้มครองผลประโยชน์และลดผลกระทบด้วยตัวเอง โดยไม่หวังพึ่งกลุ่มนักเจรจาการค้า หน่วยงานราชการ สมาคมทางการค้าและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือพรรคการเมืองในระบอบรัฐสภาแค่เพียงอย่างเดียว ความเข้มแข็งของภาคประชาชนยังรวมไปถึงบทบาทของสื่อมวลชนทั้งหลายที่ต้องเป็นกระบอกเสียงให้กับภาคประชาชนและสังคมไทย ทั้งหมดอย่างแท้จริง ต้องรู้เท่าทันและมีข้อมูลเพียงพอที่จะตรวจสอบการกระทำของรัฐบาล การรวมกลุ่มกันที่เริ่มจากกลุ่มเล็กๆและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ขององค์กรภาคประชาชน รวมทั้งการสร้างพันธมิตรกับองค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการอิสระเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองคือทางออกที่แท้จริงของการปฏิรูปกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจสำหรับสังคมไทย

ในการปฏิรูปรัฐธรรมนูญปี 2550 ได้บัญญัติขึ้นเพื่ออำนวยให้ทั้งภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายสามารถมีกระบวนการที่ชัดเจน มีความโปร่งใสที่จะร่วมกันคิดหาจุดยืนร่วม อันจะนำไปสู่ท่าทีของประเทศไทยในการเจรจาและการได้มาซึ่งความตกลงหรือสัญญาระหว่างประเทศ ที่เสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมและความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย โดยมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญดังนี้

“ความตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศใดที่เปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรืออำนาจแห่งรัฐ มีบทแก้ไขหรือต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา มีผล

ผูกพันทางการค้าหรือการลงทุน มีผลผูกพันรายจ่ายและการคลังของประเทศ มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือชุมชน ต้องดำเนินการกระบวนการเจรจาหรือจัดทำความตกลงหรือสนธิสัญญานั้นๆ บนหลักการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของประชาชน และต้องเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนเริ่มเจรจาและก่อนการลงนามทำความตกลง”

แต่ทั้งนี้การปฏิรูปรัฐธรรมนูญและกฎหมายจะดำเนินไปได้และสามารถแปรไปสู่การปฏิบัติได้ก็ด้วยความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาชนคือการมีส่วนร่วมของประชาชนคนไทยให้เกิดขึ้นก่อนเป็นพื้นฐานเสียก่อน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ภาครัฐก็ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเจรจาความตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศอย่างเหมาะสมด้วยการจัดประชาพิจารณ์ (public hearing) ซึ่งเป็นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนทุกคน ซึ่งควรจัดให้ได้รับความคิดเห็นจากประชาชนทุกหมู่เหล่า และทำในวงกว้างเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สะท้อนความคิดเห็นจากประชาชนอย่างแท้จริง ก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งที่มีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก